

УДК579.672:579.842.1/2

Бергілевич О.М., к. вет. н., доцент кафедри технології молока і м'яса, ©
(E-mail: bergilevich@ukr.net)

Сумський національний аграрний університет

ХАРАКТЕРИСТИКА РИЗИКУ СТОСОВНО *Enterobacter sakazakii* ДЛЯ МОЛОКА ГАТУНКУ ЕКСТРА

В даній статті наведено результати вивчення характеристики ризику стосовно бактерій *Enterobacter sakazakii* для молока татунку екстра. Встановлено якісні та кількісні значення характеристик ризику: високий ризик – контамінація молока бактеріями *Enterobacter sakazakii* в кількості вище ніж $169 \pm 22,4$ КУО/см³; середній – концентрація бактерій *Enterobacter sakazakii* близько $124 \pm 21,4$ КУО/см³, низький – концентрація бактерій *Enterobacter sakazakii* $17 \pm 0,3$ КУО/см³ за умови пастеризації за температури 62 ± 1 °C протягом 15 хв. Відсутність ризику для молока татунку екстра з вищезазначеним вмістом *Enterobacter sakazakii* досягається в разі застосування таких режимів пастеризації: температура 62 ± 1 °C протягом 30 хв і температура 72 ± 1 °C протягом 15 або 30 с.

Ключові слова: бактерії *Enterobacter sakazakii*, характеристика ризику, молоко корів, татунок екстра.

Вступ. З огляду на сучасну політику України щодо членства в ЄС, необхідно зазначити, що в Директиві ЄС № 882/2004 стосовно офіційного ветеринарного контролю, який проводиться для встановлення відповідності кормовому та харчовому законодавству, держави-члени ЄС повинні гарантувати його здійснення на основі оцінки ризику [1,2].

У молоці та молочних продуктах ризику частіше пов'язані з мікроорганізмами. Оскільки мікробіологічні ризики є найбільш важливими з поміж інших небезпек, таких як хімічні та фізичні, їм у харчовому законодавстві приділяється особлива увага [2].

Методологія та алгоритм дій стосовно встановлення оцінки мікробіологічного ризику (ОМР) базується на загальноприйнятих міжнародних вимогах з використанням таких чотирьох складових: 1) ідентифікація небезпеки; 2) визначення характеристик небезпеки; 3) оцінка впливу (експозиції) та 4) визначення характеристик ризику. Характеристика ризику є заключним підсумовуючим етапом ОМР, на якому вимальовується цілісна картина щодо ОМР [1,2].

ОМР особливо важлива для вивчення нових патогенних та умовно-патогенних мікроорганізмів у продовольчій сировині та харчових продуктах. Останніми роками в країнах ЄС та СОТ приділяється багато уваги такому умовно-патогенному мікроорганізму як *Enterobacter sakazakii*, який вважається особливо небезпечним у сумішах для дітей раннього віку і підлягає обов'язковому контролю. Одним із джерел потрапляння цього мікроорганізму до дитячих

сумішей вважається молоко–сировина. В Україні на цей час немає жодних даних стосовно бактерій *Enterobacter sakazakii*. Слід зазначити, що Міжнародна Комісія Кодекс Аліментаріус визнала актуальним сприяти на державному рівні в кожній країні проведенню наукових досліджень бактерій *Enterobacter sakazakii* для накопичення більшого обсягу даних про цей мікроорганізм і розробки ефективних заходів з метою попередження виникнення харчових отруень, спричинених ними [2].

Тому, **метою наших досліджень** було встановити характеристику ризику щодо бактерій *Enterobacter sakazakii* для молока гатунку екстра .

Матеріали і методи досліджень. Характеристику ризику стосовно бактерій *Enterobacter sakazakii* в сирому молоці корів гатунку екстра проводили комплексно на підставі визначення оцінки цього ризику в ланках його виробництва з акцентом на такі основні показники як:

а) ступінь контамінації молока мікроорганізмами родини *Enterobacteriaceae* та бактеріями *Enterobacter sakazakii*;

б) встановлення інформативних значень співвідношення між кількістю мікроорганізмів родини *Enterobacteriaceae* та бактеріями *Enterobacter sakazakii* для оцінки ризику від цих мікроорганізмів;

в) оцінка ризику *Enterobacter sakazakii* при зберіганні молока в охолодженому вигляді та під час транспортування, тобто в «холодній ланці» харчового ланцюга його виробництва;

г) оцінка ризику *Enterobacter sakazakii* з урахуванням дії пастеризації на досліджувані мікроорганізми молока, тобто оцінка ризику в «гарячій ланці» харчового ланцюга його виробництва.

Результати досліджень. Щоб дати повну характеристику ризику *Enterobacter sakazakii* в сирому молоці корів, було визначено як його якісні, так і кількісні значення. До якісних значень характеристики ризику *Enterobacter sakazakii* ми використовували позначення: «низький», «середній», «високий». Ці значення встановлювались у взаємозв'язку з відповідними їм кількісними показниками характеристик ризику. Таким чином, ми сформували цілісну картину щодо характеристики ризику *Enterobacter sakazakii* в сирому молоці корів гатунку екстра за трьома ступенями ризику. Результати проведеної роботи наведено в таблиці 1.

З даних табл. 1 можна дійти висновку, що ризик від бактерій *Enterobacter sakazakii* в сирому молоці корів гатунку екстра характеризується в основному як «середній» та «низький» при застосуванні термічного режиму обробки $62\pm 1^{\circ}\text{C}$ протягом 15 хв. Ця пастеризація забезпечує інактивацію мікроорганізмів родини *Enterobacteriaceae* до їх кількості $35\pm 3,4$ КУО/см³ і бактерій *Enterobacter sakazakii* до $2\pm 0,4$ КУО/см³ (середній ризик) за початкової кількості цих бактерій до пастеризації $124\pm 21,4$ КУО/см³ і «0» КУО/см³ при початковій їх кількості – $17\pm 0,3$ КУО/см³.

Таблиця 1

Характеристика ризику стосовно бактерій *Enterobacter sakazakii* для молока гатунку екстра, $M \pm m$, КУО/см³, $n = 7$

Показник ризику	Оцінка ступеня ризику (середні оптимальні значення)		
	низький	середній	високий
Кількість мікроорганізмів родини <i>Enterobacteriaceae</i> під час зберігання молока, тис. КУО/см ³	6,8±1,7	11,4±1,4	16,0±1,1
Кількість бактерій <i>E. sakazakii</i> під час зберігання молока	5±1	79±5	144±17
Кількість мікроорганізмів родини <i>Enterobacteriaceae</i> під час транспортування молока, тис. КУО/см ³	7,0±1,4	14,8±0,8	22,5±0,2
Кількість бактерій <i>E. sakazakii</i> під час транспортування молока	17±0,3	124±21,4	169±22,4
Кількість мікроорганізмів родини <i>Enterobacteriaceae</i> під час пастеризації молока при 62±1°C протягом 15 хв	8±2,1	35±3,4	63±4,7
Кількість бактерій <i>E. sakazakii</i> під час пастеризації молока при 62±1°C протягом 15 хв	0	2±0,4	25±5,9
Кількість мікроорганізмів родини <i>Enterobacteriaceae</i> під час пастеризації молока при 62±1°C протягом 30 хв	0	0	28±2,7
Кількість бактерій <i>E. sakazakii</i> під час пастеризації молока при 62±1°C протягом 30 хв	0	0	3±0,7
Кількість мікроорганізмів родини <i>Enterobacteriaceae</i> під час пастеризації молока при 72±1°C протягом 15с	0	0	0
Кількість бактерій <i>E. sakazakii</i> під час пастеризації молока при 72±1°C протягом 15с	0	0	0
Кількість мікроорганізмів родини <i>Enterobacteriaceae</i> під час пастеризації молока при 72±1°C протягом 30с	0	0	0
Кількість бактерій <i>E. sakazakii</i> під час пастеризації сирого молока за температури 72±1°C протягом 30с	0	0	0

Використання таких температурних режимів пастеризації як 62±1°C протягом 30 хв для молока гатунку екстра з початковою кількістю мікроорганізмів родини *Enterobacteriaceae* в ньому 22,5±0,2 тис. КУО/см³ знижує рівень контамінації пастеризованого молока до 28±2,7 КУО/см³, що характеризується високим ризиком. Стосовно бактерій *Enterobacter sakazakii*, то пастеризація 62±1°C протягом 30 хв зменшує їх кількість до 3±0,7 КУО/см³.

Використання режиму пастеризації 72°C 15 секунд та 30 секунд для молока гатунку екстра є на 100% ефективним для повного знищення як мікроорганізмів родини *Enterobacteriaceae* так і бактерій *Enterobacter sakazakii*. Тобто, сире молоко, яке виробляється з середнім значенням загальної кількості мікроорганізмів (КМАФАнМ) до 100 тис КУО/см³ при пастеризації за температури

62±1°C протягом 30 хвилин та 72°C 15 секунд та 30 секунд, не несе ризику для готової молоко продукції.

Висновок.

Визначені наступні ступені ризику щодо *Enterobacter sakazakii* для молока сирого гатунку екстра: високий ризик – контамінація його бактеріями *Enterobacter sakazakii* в кількості вище ніж 169±22,4 КУО/см³; середній – концентрація бактерій *Enterobacter sakazakii* близько 124±21,4 КУО/см³, низький – концентрація бактерій *Enterobacter sakazakii* 17±0,3 КУО/см³ за умови пастеризації за температури 62±1°C протягом 15 хв. Відсутність ризику для молока гатунку екстра з вищезазначеним вмістом *Enterobacter sakazakii* досягається в разі застосування таких режимів пастеризації: температура 62±1°C протягом 30 хв і температура 72±1°C протягом 15 або 30с..

Література

1.Бергілевич О.М. Оцінка мікробіологічного ризику *Enterobacter sakazakii* (*Cronobacter spp*) в харчовому ланцюзі виробництва сухих молочних продуктів для дитячого харчування / О.М. Бергілевич // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. - Випуск №151. – Ч. 2. – Серія «Ветеринарна медицина, якість і безпека продукції тваринництва». – С. 312 – 317.

2.Brown M. Microbiological Risk Assesment in food procesing /M. Brown, M. Stringer. – Engnd, Woodhaed Publishing Limited, Cambrige, 2002 – 300p.

Summary

RISK CHARACTERIZATION ENTEROBACTER SAKAZAKII IN MILK OF EXTRA CLASS

In article describes qualitative and quantitative value of the risk characterization on the bacteria Enterobacter sakazakii in milk of extra class: high risk when contamination of milk these bacteria in quantities of more than 169 ± 22.4 cfu/cm³; medium-124 ± 0 21.4 cfu/cm³, low- 17 ± 0.3 cfu/cm³ and pasteurized at 62 ± 1°C for 15 minutes. No risk in milk of extra class when quantities of bacteria Enterobacter sakazakii with higher induced and use pasteurization at 62 ± 1°C during 30 minutes and 72 ± 1°C for 15 or 30minutes.

Key words: *bacteria Enterobacter sakazakii risk characterisation, cow's milk, extra class.*

Рецензент – д.с.-г.н., проф. Цісарик О.Й.